

JURAJ MATIJEVIĆ DALMATINAC, oltar Sv. Staša u splitskoj katedrali

prije slavljenja Kristova mučeništva te najizravnije potpomaže da Dalmacija istinski usvoji oblikovne i duhovne vrijednosti potpomaže gotike. Tome pridonosi i pripadnost pokrajine anžuviskoj kruni, čime su umnožene veze između sredozemne i srednjoeur. umjetničke tradicije. Značajno je, međutim, da se duž obale bogate skulpturom zadržao osjećaj za mjeru svojstven prostoru sraslu s klasičnim naslijeđem, pa se u plastičnome izražavanju tek suzdržano prihvaćaju ona formalna pretjerivanja koja su karakteristična za prekoalpsku umjetnost.

O prihvaćanju matične struje zapadnoeur. gotike u hrv. umjetnost najzornije u skulpturi svjedoče drveni kipovi namijenjeni kultu; oni su u pravilu oslikani te redovito iskazuju kasnosrednjovj. osjetilnost u rasponima od grčevitosti do liričnosti. Na prvome su mjestu plastična raspela koja pripadaju uglavnom dvama nizovima. Tako već oko 1300. raspelo iz Sv. Vida u Rijeci utječe na širenje »bolnoga tipa« Krista (izduljena tijela ali sažeta volumena), tako da je bliže romaničko-gotičkome viđenju starijega raspela iz istarskoga Gračišća, negoli ekspresivnosti mlađih kipova u Laništu ili Krku na kojima je pretjeranim savijanjem naglašenija trpnja raspetoga Krista. Ista obilježja imala su mala metalna raspela (Mljet), a ta se nastojanja održavaju i izravnim replikama, pa drveno raspelo u Bakru ima sva obilježja starijega riječkoga. U Piranu, Splitu i Kotoru nastaje monumentalna, dramatičkom

suosjećanja boli ispunjena skulptura, radovi nekoga odličnoga majstora koji se također javlja u Krku te rustičnijim izdankom u Rogovu. Među sačuvanim drvenim skulpturama ima mnogo osrednjih radioničkih proizvoda uvezenih sa sjevera, dok njima nasuprot stoji duboka proživljenost djela domaćih sredina, neodvojivih od mlet. ukusa koji ovladava Jadranom (Fažana, Žminj, ali i veći broj u Dalmaciji od Zadra i Šibenika do Dubrovnika i Župe).

I sva ostala drvena plastika XIV. st. može se svrstati u nekoliko stilskih podgrupa. Najbliže su gornjotal. stvaralačkome krugu krupni kipovi stojećih Madona u Puli i Sutlovreću, a njima je blizak i sjedeći lik Gospe sa Sinom iz Splita. Vremenski ih u prvoj polovici XV. st. slijedi određen broj minuciozno modeliranih »lijepih Madona« (Boljun, Brinje, Cres i Nin), neosporno austrijskoga ili češkoga podrijetla, a potom i »Gospe sućutne«, prikaz, kakav se prihvaća od Splita, Trogira preko Šibenika do Rijeke bez obzira na to jesu li oblikovani u drvu ili kamenu. Privrženost tim u kasnome srednjovjekovlju omiljenim sadržajima dokazuje njihova rasprostranjenost u kopnenim predjelima Hrvatske sve do Osijeka. Istodobno u XV. st. sjeverni krajevi daju prednost uspravnim kipovima Bl. Dj. Marije, pribavljajući ih sa srednjoeur. umj. tržišta (Strmec, Markuševac, Stenjevec itd.), kao i Istra (Buje, Vrsar, Pomer i dr.). Naprotiv jug, trajno ovisniji o Veneciji, češće na oltare postavlja lik